

OKAN ÜNİVERSİTESİ
SANAT, TASARIM VE MİMARLIK FAKÜLTESİ - MİMARLIK BÖLÜMÜ
TARİHİ YAPI VE ÇEVRELERİN KORUNMASI DERSİ

Koruma Düşüncesinin Tarihsel Gelişimi ve Kuramsal Temeli

YRD.DOÇ.DR. UZAY YERGÜN

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK FAKÜLTESİ - MİMARLIK BÖLÜMÜ
RESTORASYON ANABİLİM DALI

Koruma Düşüncesinin Tarihsel Gelişimi ve Kuramsal Temeli

YRD.DOÇ.DR. UZAY YERGÜN

KORUMA

Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilerden, tehlikeden veya zor bir durumdan uzak tutmak, muhafaza etmek

Bir şeyin eskimesini, yıpranmasını önlemek için gereken dikkat ve özeni göstermek

Süregelen bir durumun değişikliğe uğramasını önlemek

"Kaynaklardan en iyi biçimde yararlanma" ya da "mevcut yaşamın belirsiz bir zaman dilimi için sürekliliğinin sağlanması" olarak tanımlanabilir

Korumanın anlamı geçmişten geleceğe aktarılması gereken kültürel değerlere indirgenmesinde

*Geçmişin anımsanması için tarihsel belgelerin güvence altına alınması,
İnsanlığın yararlanabileceği tüm kaynakların korunması,
Sanat yapıtlarının güvenliğinin sağlanması,
İçinde bulunulan ve korunacak değerler taşıyan yapıtların çevredeki olumsuz değişimlere karşı denetlenmesi,
Sosyal ve geleneksel yaşam biçiminde olabilecek değişim, daha doğru bir deyişle tahriplerin önlenmesi,
Kültürel kavramların, gelenek, görenek ve düşüncelerin sürdürülmesi*

KORUMA DÜŞÜNCEŚİ

Geçmişte dini, ulusal, ideolojik simge olan ve yaygın beğeni kazanan yapıtlar toplumun iradesiyle ya da yaptırın kişinin geleceği düşünerek hazırladığı maddi kaynaklarla (vakıflar gibi) yaşıatılmaya çalışılmıştır

Bir yapıya yüklenmiş olan işlevsellik değeri, sürekli bakımının yapılması ve yaşamının sürdürülmesi için bir araç, bir gereklilik olmuştur.

Bu ilke günümüze de geçerliliğini sürdürmekle beraber fonksiyonunu yitirmiş yapılar da korunmaktadır.

Piero Gazzola

(1908-1979)

"...Bir mimari anıt artık yapıldığı amaca hizmet edemiyorsa, korunması pratik bir gereklilik olmaktan çıkar, kültürel bir görev haline gelir."

"Bu konuya verilen önem, gelecek kuşakların kültürel olgunluğuna ve kültür miraslarını koruma konusunda duyacakları hassasiyette dayanacaktır..."

Geçmişte onarımın amacı

yapıyı ayakta tutmak,
yıkılan kısımları yeniden yaparak
biçimsel bütünlüğünü korumak,
değişen isteklere göre
yeni eklerle işlerliğini sağlamak iken,

Bugün

tarihi çevre ve anıtlar,
belirli bir dönemin kentsel ve mimari düzenini,
yapım tekniklerini,
sosyal yaşamını açıklayan bir belge olarak
değerlendirilmektedir.

tarihi anıt ve çevrelerin yaşaması
rastlantılara bırakılmamakta,
ulusal ve evrensel kültürün bir bileşeni,
uygarlık belgesi olarak
korunmaları amaçlanmaktadır

kitaplar dolusu yazılı tarihten
daha aydınlatıcı ve öğretici olabilen
bu yapısal varlık,
özgün biçim, strüktür ve malzemesi ile
ayakta tutulabildiği oranda
KORUMA başarıya ulaşmış sayılmaktadır

bugün yapılan restorasyonların geçmişteki
onarımlardan en önemli ayrımı ise,

kuramsal bir temeli olması:

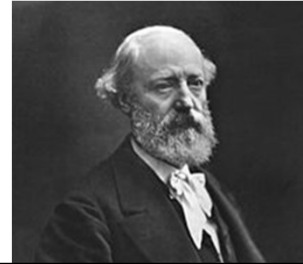
kişisel görüşlere ve o sırada geçerli olan
mimarlık akımlarına göre değil
belirli ilkelere bağlı olarak yapılmasıdır

koruma uygulamalarının tarihi
çok gerilere gitmekle birlikte,
onarımların bilimsel yöntemle yapılan
bir uygulamaya dönüşümü ancak
19. yüzyılın ikinci çeyreğinden sonra
başlamıştır

Günümüz Koruma Anlayışının
Oluşmasını Sağlayan
Fikirlerin Ortaya Çıkışı

Üslup Birliğine Ulaşma Kaygısı "STİLİSTİK REKOMPOZİSYON"

Eugène Emmanuel Viollet le Duc
(1814-1879)

**Üslup Birliğine Ulaşma Kaygısı
"STİLİSTİK REKOMPOZİSYON"**

*Eugène Emmanuel Viollet le Duc
(1814-1879)*

"Başka bir çağın yapılarının restore edilmesi ancak yüzyılımızın ikinci çeyreğinden sonra akıl edilmiştir."

"Belki de bunu fırsat bilerek bir restorasyonla neyin anlaşıldığını veya anlaşılması gerektiğini kesin olarak anlatabiliriz."

"Gerçekten de şimdiye kadar bugün anladığımız anlamda mimari restorasyon yapılmamıştır...."

**Üslup Birliğine Ulaşma Kaygısı
"STİLİSTİK REKOMPOZİSYON"**

*Restorasyon çalışmalarını
bilimsel ve kuramsal bir
temele oturtmak yönünde önemli bir adım atan
Viollet le -Duc göre;*

*"...Bir yapıyı restore etmek,
onu korumak,
onarmak veya yeniden yapmak değil,
belirli bir zamanda, hiç var olmadığı biçimiyle
tam bitmiş bir yapı haline getirmek demektir..."*

**Üslup Birliğine Ulaşma Kaygısı
"STİLİSTİK REKOMPOZİSYON"**

*Bu dönemde yapılara verilen en büyük hasar,
restorasyon sırasında mimarların
İlk üsluba uygun tasarımlar yaparak
anıtların kimliklerini değiştirmesi,
anıtların yapımına başlandığı dönemdeki
üslubun geçerli kabul edilerek
diğer dönem eklerinin kaldırılması olmuştur*

"üslup birliğine varma"

**Üslup Birliğine Ulaşma Kaygısı
"STİLİSTİK REKOMPOZİSYON"**

Viollet le -Duc ;

*"...Yapının bir stili olmalı,
Yapıyı o stil bütünlüğü içinde tamamlamalısınız
Yapıyı yeniden yapan
bir mimar
gibi düşünün kendinizi*

**Üslup Birliğine Ulaşma Kaygısı
"STİLİSTİK REKOMPOZİSYON"**

*Sir George Gilbert Scott
(1811-1878)*

**Üslup Birliğine Ulaşma Kaygısı
"STİLİSTİK REKOMPOZİSYON"**

*Sir Gilbert Scott
(1811-1878)*

*İngiltere'de çok sayıda
Gotik anıtın restorasyonu için çalışan Scott,
üslup birliğine ulaşma kaygısıyla
yapılarda yaptığı değişiklik ve ekler nedeniyle
büyük eleştiri almıştır.*

Üslup Birliğine Ulaşma Kaygısı "Stilistik Rekompozisyon"

Sir Gilbert Scott
(1811-1878)

Westminster Abbey'in onarımı sırasında, yapının içindeki geç dönem eklerini kaldırması ve yeniden yaptığı kuzey transepti cephesi tartışmalara neden olmuştur.

"Üslup Birliğine Ulaşma Kaygısı"

"Stilistik Rekompozisyon" kuramı

Ortaçağ yapılarında büyük hasarlara neden olmuştur.

Çünkü ilk tasarımı yapan mimarın yaşam süresi içinde bitirilebilen Ortaçağ yapısı çok azdır

Katedrallerin yapımı bazen yüzyılı aşkın sürede tamamlanabilmiş,

bu arada başlangıçta geçerli olan sanat akımı değişmiştir

Yapının bölümleri arasında

üslup farklılıkları oluşmuştur

Farklı yüzyıllarda o dönemin sanatçıları yapılara katkılarda bulunmuştur

"Üslup Birliğine Ulaşma Kaygısı"

"Stilistik Rekompozisyon"

kuramına göre

yapının inşasının başladığı dönemdeki geçerli üsluba göre restore etmek için sonraki dönemlere ait ekler kaldırılmıştır

"İlk üsluba uygun" tasarımlar

neticesinde anıtların kimlikleri değiştirilmiştir

Yapılardaki birçok ayrıntı yok edilmiştir

1850-1870 tarihleri arasında yoğun olarak bu kurama göre yapılan restorasyon uygulamalarını görüyoruz

ROMANTİK GÖRÜŞ

"Sanat yapıtının dokunulmazlığı ilkesi"

Üslup birliğine ulaşma girişimlerine karşı tez olarak hiçbir şey yapmamanın doğru olduğu tavrını savunan bu yöntem

"Anti Restorasyon"

akımı olarak anılmakta idi

ROMANTİK GÖRÜŞ

Bu dönem restorasyonlarında

"üslup birliğine varma"

kaygısı ile yapılan restorasyonlara tepki olarak doğan bu akım

John Ruskin

(1819-1900)

ROMANTİK GÖRÜŞ

Bu dönem restorasyonlarında

"üslup birliğine varma"

kaygısı ile yapılan restorasyonlara tepki olarak doğan bu akım

John Ruskin

(1819-1900)

Ruskin'e göre sanat eseri bugüne ulaşan biçimi ile korunmalı ve saygı görmelidir

Üslup birliğine ulaşma amacıyla eklerin kaldırılması ve yerlerine, tam bilinmeyen, ama sözde ilk üsluba uygun tasarımların yapılması girişimini reddediyor;

hiçbir şey yapmamanın daha doğru olduğunu savunuyordu

ROMANTİK GÖRÜŞ

"...anıtların bakımını yapın,
o zaman restorasyona gerek kalmayacaktır
Zamanında çatıya konulan birkaç
kurşun levhası,
yağmur oluklarından zamanında alınan
birkaç yaprak ve dal,
hem çatıyı, hem de duvarları
hasardan kurtaracaktır..."

The Seven Lamps of Architecture - 1849
John Ruskin

ROMANTİK GÖRÜŞ

"...restorasyon bir yapının başına gelebilecek
en büyük felakettir
Öyle bir felaket ki ondan hiçbir şey kurtulamaz
ve yok olanın yerine sahte bir benzeri getirilir
Bu önemli konuda kendimizi hiç aldatmayalım;
nasıl ölüleri diriltmek mümkün değilse,
mimarlıkta da bir zamanlar muhteşem
ve güzel olanı restore etmek olası değildir
Öyleyse restorasyondan söz etmeyelim
O baştan sona bir yalandır..."

The Seven Lamps of Architecture 1849 - John Ruskin

ROMANTİK GÖRÜŞ

"...anıt
zamanın etkilerine dayanabildiği sürece
ayakta tutulmalı
onursuz, sahte bir kopyanın
onun yerini almasına izin verilmemeli....."

The Seven Lamps of Architecture 1849 - John Ruskin

ROMANTİK GÖRÜŞ

romantik akımın geniş kitlelere yayılması
Arts and Crafts akımının ünlü kişilerinden

William Morris

(1834-1896)

tarafından gerçekleştirilmiştir

1877 yılında

SPAB

(Society for the Protection of Ancient Buildings)

derneğini kuran Morris

bir manifesto yayınlayarak Ruskin'in görüşlerini
yeniden gündeme getirmiştir

ROMANTİK GÖRÜŞ

Morris :

"yapıları belli bir üslubu göz önünde bulunarak
restore etmenin onu doğal tahriplerden
daha ağır bir tahribe uğrattığını savunmakta
ve bu sırada kaldırılacak
ve yeniden yapılacak ekler ile ilgili kararların
kişisel beğenilere dayanmasının sonucunda
cansız bir taklidin ortaya çıktığını" söylemekteydi

"restorasyon" yerini "koruma" ya
bırakmalıdır

ROMANTİK GÖRÜŞ

Society for the Protection of Ancient Buildings
derneğinin ilk önemli uluslararası başarısı

Venedik'teki San Marco Katedrali'nin
batı cephesinin
restorasyonu girişiminin durdurulması olmuştur

ROMANTİK GÖRÜŞ

Society for the Protection of Ancient Buildings
derneğinin ilk önemli uluslararası başarısı

Venedik'teki San Marco Katedrali'nin batı cephesinin
restorasyonu girişiminin durdurulması olmuştur

İngiltere'de koruma konusunda yetkin bir kurum
niteliğini alan SPAB,
etkinliğini günümüzde de sürdürmektedir

Morris'ten sonra gelenler, manifestonun ruhuna sadık
kalmakla birlikte, onun katı tutumunu biraz yumuşatan
değişiklikler yaparak metni uygulanabilir
duruma getirmişlerdir

ÜSLUP BİRLİĞİNE VARMA KAYGISI
ile yapılan restorasyonlar ve
ona karşı ortaya çıkan
ROMANTİK GÖRÜŞ
akımı sonrasında
1880-1890 yılları arasında
iki yeni kuram ortaya çıkmıştır

TARİHİ RESTORASYON
ÇAĞDAŞ RESTORASYON

TARİHİ RESTORASYON KURAMI

Luca Beltrami
(1854-1933)

TARİHİ RESTORASYON KURAMI

Luca Beltrami

(1854-1933)

Restorasyon
tarih kitapları,
belge değeri olan çizimler,
resimler, gravürler, pullar,
arşiv belgeleri,
ve anıt üzerinde yapılan araştırmalara dayanmalı
"Anıtlar tarihi belgelerden
sağlanan verilere dayanarak restore edilmeli"

TARİHİ RESTORASYON KURAMI

"Tarihi restorasyonun en ünlü örneği
Milano'daki Sforza Şatosu restorasyonudur

TARİHİ RESTORASYON KURAMI

Tarihi restorasyonun en ünlü örneği
Milano'daki Sforza Şatosu restorasyonudur
Beltrami, şatonun 16. yüzyılda yıkılmış olan
Filarete Kulesi'ni
belgelere dayanarak yeniden yapmıştır
(1893-1905)

Şatonun ilk tasarımındaki bütünlük içinde
görünmesi hoş karşılsansa da
sağlam verilerin eksikliği nedeniyle kuramsal
açıdan tartışma yaratmıştır

TARİHİ RESTORASYON KURAMI

*Bu kurama uygun olarak yapılan restorasyonlar
üslup birliğine ulaşmayı hedefleyen mimarın
birikim ve düş gücüne, analogilere dayanarak
yarattığı gibi dayanıksız değil,
anıta ait bir dizi kanıtla desteklendiği için kabul
edilebilir olacağı ileri sürülmüştür
Nesnel, gerçek verilere dayandırıldığı için kabul
edilebilir gibi görünen bu kurama yöneltilen
eleştiriler belgelerin yeterliliği ve güvenilirliği
konusu üzerine yoğunlaşmaktadır*

TARİHİ RESTORASYON KURAMI

*Yapıya ait grafik bir belgenin,
bir gravür ya da tablonun,
sanatçının kişisel yorumu nedeniyle
ölçekli bir mimari çizim gibi
değerlendirilemeyeceği açıktır
Belirli bir bakış açısından çizilen tablo,
görünmeyen bölümlerin durumunu aydınlatmakta
yetersiz kalacaktır
Bu durumda mimar kendi yorumunu katmak
zorunda kalacaktır*

ÇAĞDAŞ RESTORASYON KURAMI

Camillo Boito

Roma 1836 - Milano 1914

ÇAĞDAŞ RESTORASYON KURAMI

*Bugünkü restorasyon anlayışının
temelini teşkil eden görüşün ilkeleri*

*Anıtlar tüm insanlığın tarihini belgelerler
Bu nedenle onlara saygılı davranılması gerekir
Yapılacak herhangi bir değişiklik
yanıltıcı sonuç ve hükümlere sebep olabilir*

ÇAĞDAŞ RESTORASYON KURAMI

*Bugünkü restorasyon anlayışının
temelini teşkil eden görüşün ilkeleri*

*Mimari anıtlara müdahale edilmesi
zorunlu olabilir;
ancak sağlamlaştırma onarımdan,
onarım ise restore etmekten daha iyidir
Yenileme ve eklerden kaçınılmalıdır*

ÇAĞDAŞ RESTORASYON KURAMI

*Eğer strüktürel aksaklıklar,
güvenlik gibi nedenlerle
anıta müdahale edilmesi gerekirse;
bunlar somut verilere dayandırılmalı,
yapının görsel bütünlüğüne ve biçimine
saygı gösterilerek,
başka malzeme ve özellikte
gerçekleştirilmelidir*

*Yapılan restorasyon,
bir işaret veya rakamla belirtilmelidir*

ÇAĞDAŞ RESTORASYON KURAMI

*İlk tasarımdan sonra,
değişik dönemlerde yapılan ekler
anıtın bir parçası olarak kabul edilmeli;
başka bir öğeyi kapatma,
ya da bozma gibi zararlı etkileri
olmadığı takdirde korunmalıdır*

*Restorasyon sırasında yapılan işlemler
çizim, rapor ve fotoğraflarla
dikkatle belgelenmelidir*

ÇAĞDAŞ RESTORASYON KURAMI

*Boito'nun belirlediği ilkelerin uluslararası
düzeyde kabulü ve yayılmasını sağlayan
vonun kuramını geliştiren*

Gustavo Giovannoni

(1873-1947)

ÇAĞDAŞ RESTORASYON KURAMI

*Gustavo Giovannoni,
restorasyonların daha bilimsel
yapılmasını
ve
anıtların çevre dokularıyla
birlikte
korunmaları gerektiği görüşünü
savunmuştur*

Atina Konferansı - 1931

Carta del Restauro - 1932

(Restorasyon Tüzüğü)

Venedik Tüzüğü - Mayıs 1964

Amsterdam Bildirgesi - 1975

**Unesco /Tarihi Anıtların Korunması
ve Çağdaş Roller Konusunda
Tavsiyeler
Kasım 1976**